Sounding Lines - Wading Version

STIJN DEMEULENAERE / KUNSTENWERKPLAATS

Tot de knieën in de Noordzee

Gezien op 05 augustus 2026
Strand Oosteroever, Oostende, in het kader van TAZ26

Water heeft een haast oneerlijk voordeel qua performance. Open water nog meer: zeeën en oceanen dragen de belofte van diepte, gevaar en eindeloze mogelijkheden. In ‘Sounding Lines’ van Stijn Demeulenaere is de Noordzee zowel podium als hoofdrolspeler. Op het strand van Oostende krijgen we waadbroeken, koptelefoons en een bamboestok. Men vraagt ons het water in te gaan en daar te blijven. Ongeveer vijfentwintig minuten lang stijgt het getij langzaam om ons heen. Ondertussen klinkt een vooraf opgenomen compositie via onze koptelefoon en komen golven vanuit de verte, ergens achter de horizon, op ons af.

14 AUGUSTUS 2026

De titel verwijst naar een oude techniek om de diepte van het water te meten: een verzwaard touw wordt neergelaten tot het de zeebodem bereikt. Een watermassa ‘peilen’ betekent vragen wat er onder het oppervlak schuilgaat. Demeulenaere maakt van dit gebaar een daad van luisteren.

In eerste instantie is mijn ervaring ontwapenend fysiek. De te grote waadbroek begint langzaam maar zeker een blaar op mijn voet te wrijven. Het water is koud, hoewel lang niet zo koud als je zou verwachten van een watermassa met zo’n intimiderende naam. Ik verlang ernaar dieper te gaan. Geleidelijk aan doet het getij het werk voor ons: water dat aanvankelijk slechts tot de enkels reikt, stijgt bijna tot aan de knieën. Terwijl ik stilsta, gesteund door de bamboestok, begint mijn aandacht af te dwalen. Vlakbij oefent een groepje kinderen met surfen. Schuim lost rond onze benen op in bubbels en vluchtige witte patronen. De wind snijdt door het lichaam. De zee blijft in beweging terwijl wij stil staan.

Op dit moment is het moeilijk om te onderscheiden wat tot de voorstelling hoort en wat louter tot mezelf.

De golven slaan toe, trekken zich terug en keren weer. Gedachten volgen een soortgelijke beweging: stromen, stromen, stromen, waarbij de ene associatie de andere aflost voordat deze tot rust kan komen. Ik ben niet bepaald tevreden over de richting die mijn gedachten uitgaan. Virginia Woolf duikt vrijwel onmiddellijk op, gevolgd door een vaag herinnerd onderscheid dat Milan Kundera maakte tussen dichters die verdrinken en dichters die verbranden. Al snel merk ik dat ik, als een romanticus in hart en nieren, mij verdiep in de dood en in de vreemde mogelijkheid dat een lichaam dat in de diepte van het water verdwijnt, misschien toch niet zo'n angstaanjagend beeld is. Op dit moment is het moeilijk te onderscheiden wat tot de voorstelling hoort en wat louter tot mezelf. Misschien is die onzekerheid precies wat er gebeurt wanneer een werk de gebruikelijke afstand tussen toeschouwer en omgeving wegneemt. Ik realiseer me plotseling dat de Noordzee hier toch nooit de hoofdrolspeler was – ik was het al die tijd zelf. Ik draai me om naar mijn medespelers, die allemaal uitdagend tegen de golven in staan, als golfbrekers die even standhouden tegen de erosie – een strijd die we natuurlijk gedoemd zijn te verliezen.

Een gecultiveerde zee

Ach ja. Het is vreemd waar je gedachten je toe leiden als je lang genoeg stilstaat in de zee . Laat ik maar teruggaan naar het begin. Voordat we het water ingaan, schetst Demeulenaere de geschiedenis die onder ons verborgen ligt. In de negentiende eeuw versnelde de stoomvisserij de verdwijning van bijna alle wilde oesterbanken in de Noordzee. De twintigste eeuw bracht olie- en gasplatforms, pijpleidingen en de winning van fossiele brandstoffen met zich mee; vandaag wordt er nog een laag aan toegevoegd door offshore windparken en kabels. 'Sounding Lines' zet deze transformaties om in drie klankstemmen: opnames van offshore windparken, geluiden opgenomen bij enkele van de overgebleven wilde oesterbanken, en bewerkte zeemansliederen gezongen door alt Cécile Pilorger en het amateurvrouwenkoor Aimée Thonon uit Oostende (onder leiding van Steve Dugardin met muzikale dramaturgie van Ioana Mandrescu).

Eenmaal in het water worden deze stemmen echter moeilijker van elkaar te onderscheiden. Er klinkt een soundtrack in mijn koptelefoon, maar ook een andere, 'echte' soundtrack die uit de golven komt. De taal van die laatste begrijp ik veel instinctiever. Het opgenomen materiaal blijft ongrijpbaarder: onderwatertrillingen, mechanische resonanties en waterige geluiden waarvan ik de bron niet altijd kan identificeren. Na een tijdje probeer ik niet langer elke frequentie in een concreet beeld te vertalen. Uiteindelijk wordt niet-weten interessanter.

Daar beneden zijn we blijkbaar overal. Misschien is het juist dit verlies van afstand dat me verdrietig maakt.

Ver, ver weg doorbreken onmogelijk schriele turbines de horizon. Ze zien er nogal surrealistisch uit, als een buitenlands leger dat langzaam naar het land waadt. Natuurlijk moeten het de goeden zijn: wind in plaats van olie; transitie in

plaats van extractie. Toch staan ze daar, in de zeebodem geheid, weer een menselijk bouwwerk dat reikt naar wat onder ons ligt. Vreemd genoeg worden de mechanische geluiden esthetisch aangenaam. Ze worden in de muziek opgenomen, net zoals de turbines zijn opgenomen in het Noordzeelandschap.

Onder dit uitgestrekte grijze oppervlak: visgronden, kabels, pijpleidingen en veranderde ecosystemen. Daar beneden zijn we blijkbaar overal. Misschien is het juist dit verlies van afstand dat me verdrietig maakt. Ik zou graag willen denken dat er ergens nog plekken zijn zonder onze sporen. Toch ontkracht ‘*Sounding Lines*’ die fantasie meedogenloos. De Noordzee is geen lege wildernis buiten de menselijke cultuur, maar een zee gevormd door visserij, arbeid, winning, energie, technologie en herinnering. ‘Een gecultiveerde zee’, in de woorden van Demeulenaere.

Oesterjacht

En dan zijn er nog de oesters. Plotseling krijgt deze hele geschiedenis een schelp. Natuurlijk hebben mensen altijd al oesters verzameld en mariene omgevingen veranderd. Zeeën zijn op zichzelf al onstabiele formaties: soorten migreren, kustlijnen verschuiven, ecosystemen veranderen. Verandering is niet iets wat wij hebben uitgevonden. Schaal en snelheid zijn echter een andere zaak. Vissen voor voedsel is één ding; technologische extractie die in staat is om binnen enkele decennia bijna een hele habitat te vernietigen is iets heel anders.

Die afwezigheid wekt een vreemd verlangen in mij op. Hoe meer ik hoor over de oesterbanken onder de Noordzee, hoe meer ik ze fysiek wil ontmoeten. Nadat we de zee hebben verlaten, laat Demeulenaere ons er eindelijk één zien. Vaal, ruw, verbleekt, en plotseling beladen met de verbeeldingskracht van een heel verdwenen landschap.

Het kunstwerk sijpelt de Noordzee in en de Noordzee sijpelt terug in het kunstwerk.

Mijn eerste gedachte is nauwelijks de verwachte ecologische conclusie: ik wil terugkeren. Ik wil oesterjager worden. Misschien is deze reactie niet zo tegenstrijdig als ze lijkt. Veel ecologisch discours bereikt ons via abstracties: verlies aan biodiversiteit, opwarmende zeeën, winning, energietransitie. *‘Sounding Lines’* brengt deze enorme processen zintuiglijk dichterbij. De verschijning aan het einde van menselijke stemmen voegt nog een historische relatie met de zee toe: werk, afhankelijkheid, herinnering en generaties van levens die rond deze wateren zijn georganiseerd.

Het kunstwerk sijpelt de Noordzee in en de Noordzee sijpelt terug in het kunstwerk. Water dat elders is geregistreerd, is nauwelijks nog te onderscheiden van het aanwezige water; turbines zijn tegelijkertijd infrastructuur, verre silhouetten en muzikaal materiaal; een oester wordt voedsel, ecologische geschiedenis en plots een object van verlangen. Temidden van dit alles blijft de Noordzee wild zonder ongerept te zijn, immens zonder onbereikbaar te zijn.

Ondanks al deze diepgang staan we nog steeds slechts tot onze knieën aan de rand van dit merkwaardige, uitgestrekte wezen, met bamboestokken in onze handen, terwijl het tij blijft stijgen.